

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЇ

Боярський Максим

*здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти
факультету української та іноземної філології
Університету Григорія Сковороди в Переяславі.*

Науковий керівник:

Кулик Олена

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української лінгвістики і методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав*

У контексті сучасних освітніх трансформацій цифрова компетентність визначається як один з ключових складників успішної соціалізації та професійної реалізації особистості. Особливої актуальності вона набуває у процесі навчання здобувачів освіти середньої ланки – учнів 5–6 класів, які перебувають у критичному періоді переходу від молодшого шкільного віку до підліткового. Формування цифрової компетентності в цьому віці має базуватись на врахуванні вікових психологічних особливостей і специфіки навчального предмета. У межах навчання лексикології як розділу української мови виникає широке поле для інтеграції цифрових технологій із розвитком мовної особистості школяра, адже «У процесі навчання учень має сформувати для себе розуміння мови не як абстрактної складної системи, а як універсального засобу пізнання, порозуміння. Таким чином мову учні сприймають не як складну абстрактну систему з лабіринтами правил і винятків, а як засіб пізнання світу й утвердження себе у цьому світі» [1, с. 7].

П'ятий і шостий класи – період активного когнітивного розвитку: зростає обсяг короткотривалої й довготривалої пам'яті, розвивається логічне мислення, підвищується здатність до абстрагування, формуються основи саморегуляції навчальної діяльності. Проте в цьому віці ще зберігаються елементи наочно-образного мислення, що зумовлює потребу в візуалізації навчального матеріалу. Крім того, діти середнього шкільного віку відзначаються високою чутливістю до новизни, ігрової мотивації та

потребою в емоційно позитивному навчальному середовищі. Водночас спостерігається зростання інтересу до інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема мобільних застосунків, онлайн-ігор, мультимедійного контенту.

Отже, у формуванні цифрової компетентності важливо спиратись на природну мотивацію дітей до використання технологій і водночас спрямовувати її в продуктивне, навчальне русло.

Цифрова компетентність у сучасному розумінні охоплює не лише технічні навички користування пристроями, а й здатність критично мислити, аналізувати інформацію, працювати з цифровими джерелами, дотримуватись етичних норм у цифровому середовищі. У школі це може реалізовуватись через: інтеграцію цифрових інструментів у навчальні завдання – зокрема, використання онлайн-словників, платформ для створення хмар слів, ментальних карт, цифрових кросвордів тощо; розвиток медіаграмотності – учні навчаються знаходити, порівнювати й перевіряти значення слів у різних цифрових джерелах, критично оцінювати контент; створення власного цифрового продукту – учні можуть готувати презентації, інтерактивні мініпроекти, відео чи подкасти з тем лексикології; співпраця в цифровому середовищі – виконання групових завдань на онлайн-дошках (наприклад, Padlet, Jamboard), участь в опитуваннях, вебквестах тощо.

Усе це потребує відповідного педагогічного супроводу: чіткої організації, дотримання норм цифрової безпеки, формування критичного ставлення до інформації та розвитку метапредметних умінь [2].

Вивчення лексикології в 5–6 класах – це не лише ознайомлення з лексичним складом української мови, а й розвиток мовного чуття, усвідомлення семантичних зв'язків, розширення словникового запасу. Така змістова база ідеально підходить для застосування цифрових інструментів.

Наприклад, тему «Багатозначні слова» можна вивчати через створення інтерактивних карт значень слова з прикладами (наприклад, у сервісах Canva чи MindMeister); під час опрацювання синонімів і антонімів учні можуть працювати з електронними словниками, створювати «синонімічні хмари» або візуалізовані слайди з прикладами вживання; тема «Фразеологізми» може бути представлена у формі цифрового квесту, де учні відгадують значення й знаходять відповідні картинки або створюють короткі відео з ілюстрацією вислову й ін.

Інтеграція цифрових технологій у процес вивчення лексикології забезпечує підвищення навчальної мотивації завдяки різноманітності форм роботи, розвиток пізнавальної самостійності та творчості учнів, формування навичок інформаційної грамотності, реалізацію диференційованого підходу, адже цифрові інструменти дають змогу

працювати в індивідуальному темпі, формування міжпредметних зв'язків (зокрема з інформатикою, історією, мистецтвом).

Формування цифрової компетентності учнів 5–6 класів під час вивчення лексикології має спиратися на психолого-педагогічні передумови, зокрема вікові особливості когнітивного розвитку, емоційно-ціннісної сфери й пізнавальної активності школярів. Предмет «Українська мова» – зокрема в частині вивчення лексики – створює широкі можливості для впровадження цифрових практик, які водночас сприяють розвитку мовної, соціальної та інформаційної грамотності. Такий інтегрований підхід відповідає сучасним вимогам до компетентнісної освіти та формує основу для подальшого розвитку особистості, здатної ефективно функціонувати в цифровому суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентнісного підходу : посібник / Н. Б. Голуб, В. І. Новосолова, Г. Т. Шелехова, А. В. Ярмолюк. – К. : Видавничий дім «Сам», 2017. 144 с.
2. Рамка цифрової компетентності громадян України. Київ: Міністерство цифрової трансформації України, 2023. 105 с. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan> (дата звернення: 27.04.25 р.).